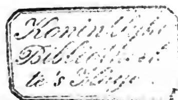

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0788 3355

LEVENSBERIGT

VAN

HUGO, Baron van ZUYLEN van NYEVELT.

LEVENSBERIGT

VAN

HUGO, BARON VAN ZUYLEN VAN NYEVELT.

„Het is in de tijden die wij beleven, door een' geest van logen en misleiding gekenmerkt, bijna aangenamer zich met de dooden, dan met de levenden bezig te houden: want aan de overledenen gunt men het nog, dat hun regt geschiede, en dat de waarheid gezegd worde." Deze treffende regelen van den ontslapen Staatsman, in wien de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde een achtbaar medelid betreurt, door mijne Hulde aan de wetenschappelijke verdiensten van den onvergetelijken VAN DER CAPELLEN uitgelokt [1]), mogen ter inleiding van deze levensschets dienen. Zij vinden hier natuurlijk en ongezocht hare plaats; want ook in het openbaar leven van den Baron VAN ZUYLEN VAN NYEVELT, niet ongelijk aan dat van zijne tijd- en ambtgenooten VAN DER CAPELLEN en FALCK, is de weldadige invloed der wetenschap overtuigend gebleken.

En toch zal het noodig zijn, al dadelijk te doen opmerken, dat de door hare rijke verscheidenheid en afwisseling zoo belangwekkende staatkundige loopbaan van den afgestorvene nog onlangs, ook buiten Nederland, in ruwe trekken herdacht, en reeds vroeger door geheel Europa vermaard [2]), in dit geschrift

---

[1]) 8 Januarij 1849.

[2]) *Conversations-Lexikon der Gegenwart*, Leipzig (Brockhaus) 1841, VAN ZUYLEN VAN NYEVELT (HUGO, Baron). S. 529 folg. — *Indépendance belge*, 26 Maart 1853. — *Revue des deux mondes*, 1 April 1853, *Chronique* p. 198 (Parijsche uitg.)

slechts vlugtig kan aangestipt worden. In de *Handelingen* van ons Genootschap behoort de letterkunde, niet de politiek te heerschen. — Er is meer. — Zoolang niet de partijzucht ontwapend is; zoolang niet de nagelaten Gedenkschriften van den Heer VAN ZUYLEN, die een tijdvak van bijna eene halve eeuw beslaan, en wier uitgave eenmaal van zijne bloedverwanten kan verwacht worden, het licht hebben gezien, zoolang is het niet wel mogelijk, een allezins juist en grondig oordeel te vellen over het veelomvattend staatsbedrijf, van hetwelk niet zoozeer het Vaderland, als wel het Zuiden en het Noorden, het Oosten en het Westen van ons werelddeel beurtelings getuigen waren. De geheimen der diplomatie zijn, wel is waar, in onze dagen niet zoo moeijelijk als weleer te bespieden; zij worden meer en meer toegankelijk voor den scherpen blik der leiders van den parlementairen strijd in eene constitutionele Monarchie; maar toch, men weet het, de eischen der openbaarheid worden door het staatsbelang, hetzij dan vermeend of wèl begrepen, niet zelden beteugeld, en veel moet nog worden ontsluijerd van hetgeen tot de onbevooroordeelde waardering der inzigten en daden van hen, die zich op het politisch tooneel boven anderen onderscheidden, onontbeerlijk is. Maar, al zal welligt een geruime tijd verloopen, eer het beeld van den Baron VAN ZUYLEN, als fier en onwankelbaar verdediger van 's lands hoogheid en regten in den vollen glans der waarheid voor ons sta, — eer wij ons van de veelzijdige verrigtingen van den schranderen, nog als grijsaard met bewonderenswaardigen ijver en met onverzwakte helderheid van geest werkzamen Staatsman, een aan zijne uitnemende talenten, aan zijne steeds wakkere vaderlandsliefde geëvenredigd begrip kunnen vormen, het zal niettemin, naar ik hoop, met behulp van de volgende mededeelingen [1]), hoe onvolledig en gebrekkig, niet moeijelijk vallen te

[1]) Van deze ben ik niet weinige aan den geliefden naamgenoot van den overledene, Mr. HUGO FERD. Baron VAN ZUYLEN VAN NYEVELT, Kamerheer bij H. M. de Koningin, enz. verschuldigd.

beseffen, hoe groot verlies Nederland in dien Nestor der diplomatie, in dien gelukkigen beoefenaar en voorstander der wetenschap, in dien opregten vriend eindelijk van eene duurzame en wèl afgebakende vrijheid in Staat en Kerk heeft geleden, die de onloochenbare misbruiken van het verledene, evenmin als de misslagen van het tegenwoordige verbloemende, door luister van afkomst, door wèl geslaagde studiën en voorbereiding tot aanzienlijke ambten en waardigheden, in de rij van eene verlichte en opgeklaarde Aristocratie op den voorgrond trad.

Hugo van Zuylen van Nyevelt, geboren te Rotterdam den 7 Julij 1781, was een der acht zonen van den President-Wethouder, vroeger Secretaris dier stad, Jacob van Zuylen van Nyevelt [1]), en door zijne Moeder Adriana Maria Cornets de Groot, een regelregt afstammeling van den Ambassadeur Pieter de Groot, en alzoo van den onsterfelijken Hugo [2]), den schrijver van het onvergankelijk werk *Over het regt van oorlog en vrede.* — Heeft het diep en levendig gevoel van het voorregt, den voornaam van den grooten Delvenaar te dragen, maar ook van den pligt, welken die verwantschap den nazaat had opgelegd, eene jeugdige eerzucht gevoed en bezield? Men heeft reden het te gelooven. Immers, schijnt in de ouderlijke woning zelve de glorierijke herinnering aan het voorgeslacht zorgvuldig onderhouden, en ook bij het onderwijs van den veelbelovenden knaap en jongeling, gelijk van zijne broeders, door hunnen

---

[1]) de Chalmot, *Verzamel. van Placaaten, Resolut. en andere authentyke stukken*, Deel XLIII. bl. 174 (A. 1786).

[2]) Die moederlijke afkomst was van den oudsten op den oudsten, de volgende:

Hugo de Groot,
I. Pieter de Groot,
I. Hugo de Groot, Drost van het Marquisaat Bergen-op-Zoom,
I. Pieter de Groot, Drost als voren,
I. Hugo de Groot, Burgemeester van Rotterdam,
I. Adriana Maria, »mijne Moeder. Eigenlijk is de naam Cornets de Groot." (Mededeeling van wijlen den Heer van Zuylen.)

gemeenschappelijken leermeester J. G. VOLCKHART, gestadig als prikkel gebruikt te zijn. In het Latijnsch lofdicht, door den braven man achter het academisch proefschrift van zijn' geliefden voormaligen kweekeling, bij diens bevordering tot Meester der beide Regten geplaatst, is tot vier malen sprake van HUGO DE GROOT, en van de eervolle verwachting, welke men van zijn' niet ontaarden nakomeling mogt koesteren [1]). Dat proefschrift zelf, in hetwelk, nevens andere twistpunten, het gedrag door PIETER DE GROOT, ten jare 1672 gehouden, aan de beginselen van staats- en volkenregt wordt getoetst [2]), kondigde in de keuze en zelfstandige bewerking van het onderwerp, de bepaalde neiging en bestemming van den toekomstigen diplomaat onmiskenbaar aan, en besloot waardiglijk zijn bijna vierjarig verblijf aan de Hoogeschool te Utrecht. Onder het Rectoraat van den Hoogleeraar N. C. DE FREMERIJ, het eerst van allen, den 27 Maart 1800, in hetzelfde jaar als zijn vriend A. W. VAN PALLANDT VAN BEERSE [3]), als student ingeschreven, gaf de Heer VAN ZUYLEN in het op 14 December 1803 verdedigd *Specimen Academicum, exhibens observationes quasdam de munere Legatorum* (76 pagg. 4°.), doorslaande bewijzen van niet gewone belezenheid, van goeden smaak, van scherpzinnigheid en vernuft [4]). Die merkwaardige eersteling munt uit zoowel door bondigheid van inhoud, als door keurigheid in den vorm. In de schets van den oorsprong en de vestiging

---

1) »Dignum *Grotiaden* amabit, in Te,
»Mundus doctior eruditiorque: —
»Et sic, *Grotiade*, bono fruere, "enz.

2) P. 32—37. Cap. III. *de restrictâ magis et liberâ potestate Legatorum.*

3) Sedert Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en President van het Provinciaal Geregtshof van Overijssel.

4) Tijdgenooten van den Heer VAN ZUYLEN aan de Hoogeschool, roemen de geestigheid van zijn' omgang, die zijne tegenwoordigheid in de aanzienlijkste huizen zoo begeerlijk maakte dat de regelmatigheid van zijne studiën daaronder zoude hebben geleden. Zijne vlugheid kende het middel om de leemte aan te vullen.

van het regt der Gezanten, van het nut dier instelling, in de bepaling der gevolgen van den engeren of breederen last, aan den Gezant verstrekt, in de ontvouwing der voornaamste vereischten om zich van die verheven taak wèl te kwijten, in het onderzoek der grenzen van onschendbaarheid en vrijdom, met den naam van *exterritorialiteit* bestempeld, straalt eene klaarheid van betoog, eene sierlijkheid van stijl en eene gemeenzaamheid met de oude en nieuwe letterkunde door, zoowel als met de beste geschriften van lateren tijd over volkenregt, diplomatie en regeerkunde, welke het gezag der Pandecten met dat van dichters, redenaars en geschiedschrijvers weet te verbinden. De schrijver toont reeds met PECQUET, *Discours sur l'art de négocier*, met RENDORP's *Memoriën*, met het *Précis du droit des gens* van MARTENS en de *Politique de tous les cabinets de l'Europe* van SÉGUR vertrouwd te zijn. Zijn gezond verstand behoedde hem voor slaafsche ingenomenheid met staatkundige bespiegelingen [1]), welker waarde of onbruikbaarheid hij nog niet kon beoordeelen. — Maar allerwege ontwaart men eene diep gewortelde gehechtheid aan beginselen van zedelijkheid en regt, en de kiem dier edele hooghartigheid, welke tegenover de gewetenlooze sluwheid van een' TALLEYRAND en de door het oogenblik beheerschte, telkens weifelende berekeningen en ontwerpen van GREY en PALMERSTON, in den Nederlandschen Gevolmagtigde eenmaal zoo schitterend zoude uitblinken [2]).

Geen wonder, dat dit geschrift met toejuiching werd ontvangen, en den *Hoog-Welgeboren* [3]) Advocaat bij het Hof van

---

[1]) »Caetera, quae immensos variosque muneris flexus, vel *systhemata*, uti dicuntur, *politica* spectent, quaeque in legatis sint altioris indaginis, haec omnia, uti *sine rerum usu pertractare velle* ridiculum foret, sic ab iis abstinendo mihi consulere malui." (p. 76.)

[2]) »Qui sese populi levitate et inconstantiâ dirigi, vel potius *quassari* patitur, vix unquam probitatis laudem mereri videtur." (p. 35.)

[3]) Dien titel, zonderling genoeg in de zieltogende Bataafsche Republiek klinkende, gaf de Heer VAN PALLANDT aan zijn' vriend in het Nederduitsch lofdicht, achter het gemeld *Specimen*.

Gelderland te Arnhem weldra aan de beslommeringen der praktijk, aan de „zorg voor weeuw en wees" onttrok; dat het voor hem de intrede tot de werkdadige Diplomatie opende.

Het was een veel beproefd en eerwaardig Staatsman, Mr. GERARD BRANTSEN, die twintig jaren vroeger, onder de toen nog rustige regering van LODEWIJK XVI, later onder de overweldiging der Conventie, Nederland in Frankrijk had vertegenwoordigd, en die, na menige omwenteling, tot Ambassadeur bij Keizer NAPOLEON benoemd, den jongen regtsgeleerde, hem misschien onder „de herbergzame schaduw der statige bosschen van Rederoord" bekend geworden [1]), den vereerenden voorslag deed, hem naar Parijs als *particulier Secretaris*, *werkzaam aan de Legatie*, te vergezellen.

Ware de toestand van het Vaderland minder benard en netelig geweest, geen aanbod kon meer streelend en welkom zijn dan dat van den gulfen grijsaard, wiens ervaring den ongeoefende op de aangenaamste wijze zoude voorlichten [2]). De Heer VAN ZUYLEN of VAN NYEVELT (zoo als hij meermalen kortheidshalve werd genoemd [3])), nam het voorstel met erkentelijkheid aan, en verkreeg bij Besluit van 1 Julij 1805 den rang van Kapitein bij den Generalen Staf, met vergunning het uniform en de andere onderscheidingsteekenen, aan dien rang verbonden, te dragen. — Smartelijk moet hem, eenige maanden daarna, de taak gevallen zijn, om den Raadpensionaris SCHIMMELPENNINCK de noodlottige tijding over te brengen, dat het besluit van NAPOLEON, om zijn' broeder LODEWIJK

---

1) VAN DER PALM, *Redevoering bij de Orde der Unie*; 25 April 1809.

2) Verg. wegens BRANTSEN, de *Memoriën* van RENDORP, II. 202. (Instructie van 19 Aug. 1782); VAN DE SPIEGEL, *Brieven en Negotiatiën*, III. 233 en volgg. (16 December 1794); *Leven en karakter van C. H. Graaf Ver-Huell*, 1847. I. 132, 137, 139, 192, 256, 358, 362. II. 99, 103, 114—116, 119.

3) *Correspondence, Despatches, and other papers, of Viscount Castlereagh*, Third Series, Vol. I (IX). 1853. p. 194 („a M. NYVELT"), 220, 261 („M. DE NYVELT"), 1814.

tot Koning van Holland te verheffen, onherroepelijk vast stond [1]).

Niettegenstaande deze verandering van regeringsvorm, bleef de Ambassadeur BRANTSEN, en nevens hem, zijn Secretaris, na kortstondige afwezigheid, bij voortduring te Parijs, tot dat de Heer VAN ZUYLEN den 20 Maart 1807 tot Secretaris van Legatie, later tot Chargé d'affaires, te Madrid werd aangesteld [2]), van waar hij eerst, ten gevolge der inlijving van het Koningrijk Holland in het Fransche Keizerrijk, in 1810 naar het Vaderland terugkeerde.

Onuitwischbaar was de indruk, welken de aanblik der romaneske natuur van Spanje, de kennis der schoone, even dichterlijke, als ernstige, zinrijke en mannelijke taal en van het ridderlijk, grootmoedig en vrijheidlievend Volk, dat met onbezweken volharding het eerst de Fransche dwingelandij afschudde en beschaamde, op het rein en onbedorven gemoed van den gevoeligen en beschaafden Nederlander maakte. Vóór hem waren FALCK en JOHAN VALCKENAER te Madrid geweest, en hadden het stijgend gezag, de valsche heerlijkheid van den verachtelijken gunsteling, MANUEL GODOY, Prins DE LA PAZ, aanschouwd. VAN ZUYLEN zoude getuige zijn van de tooneelen, welke aan de verraderlijke kuiperijen met den vreemdeling, aan de vernedering van eene wrokkende natie een einde maakten. Hij zag echter nog de laatste flikkering van eene zoo onedele als onverklaarbare grootheid, en nog altijd vond het gerucht geloof, dat MANUELITO (dien naam gaf de pligtvergeten Koningin aan haren lieveling [3]) bij audientiën ten Hove dikwijls achter een gordijn werd verborgen, om het gesprokene onbemerkt te kunnen hooren.

---

1) Paspoort van 15 Maart 1806.

2) Koninklijke Almanak voor de jaren 1808 en 1809. Na het vertrek van den Commandeur C. A. VER-HUELL, Minister-Plenipotentiaris bij Z. Kath. M. komt alleen voor »de Baron H. VAN ZUYLEN VAN NYEVELT, Ridder (van de Orde der Unie), Chargé d'affaires."

3) Lord HOLLAND, *Souvenirs diplomatiques* (Paris 1851). Chap. V. p. 80.

Met welke leergierigheid, door welke middelen de Hollandsche diplomaat, nog onervaren en in eene nieuwe wereld verplaatst, zich met de hem opgedragen betrekking poogde te vereenzelvigen, bleek uit den ijver, waarmede hij de *retroacta* van het gezantschap opsloeg en die hem in staat stelden, de ongemeene talenten van een' voorganger, als VALCKENAER, te waarderen. — Hoe zigtbaar de invloed was, door dien Nederlander op de leiding der Spaansche aangelegenheden, in 't bijzonder op den Minister URQUIJO behendig verkregen, heeft onlangs Lord HOLLAND medegedeeld [1]). Van die bedrijvigheid verhaalde de Heer VAN ZUYLEN zelf het volgende [2]): „Als Secretaris van Legatie met den Heer VER-HUELL te Madrid gekomen, viel ik *con amore* op de liassen papieren, door hem (VALCKENAER) achtergelaten, en was dus bevoegd, om den kundigen, bekwamen en werkzamen man te leeren kennen en bewonderen, vooral in het beramen en ten uitvoer leggen van de expeditie, uit Barcelona bestemd tot het ravitailleren onzer Oostindische bezittingen. — De ongunstige afloop, het nemen onzer schepen, kon hem niet verweten worden."

Van meer gewigt nog dan deze inwijding in staatsgeheimen, was de studie van den volksaard, van de spraak, de zeden, gewoonten en instellingen van Spanje. Het leed niet lang of de Heer VAN ZUYLEN had gelegenheid, zich over zijne reeds verworven bedrevenheid in het Spaansch te verheugen. Op de gebeurtenissen van Aranjuez, den val van GODOY, den, sedert herroepen troonsafstand van KAREL IV, de verheffing van den Prins van Asturië, FERDINAND VII, volgden snel achter elkander de inval der Fransche legers, de komst van den Groot-Hertog van Berg, MURAT, de met helsche list gesponnen misdaad van Bayonne, en de in stroomen bloeds afschuwelijk gesmoorde opstand van Madrid op den 2 Mei 1808 [3]), die

1) *Souvenirs diplomatiques*, p. 82.

2) 21 April 1851.

3) Graaf DE TORENO, *Hist. du soulèvement, de la guerre et de la révolution d'Espagne*, 2e édit. T. I. p. 135—145 (Paris 1836).

echter met dubbele kracht, met geestdrift aan koel en vastberaden beleid gepaard, in de overige deelen van het schiereiland algemeen herleefde. Het was bij die uitbarsting der woede van eene zoo lang onmenschkundig beleedigde en getergde bevolking, dat de onversaagdheid en oogenblikkelijke gevatheid van den Secretaris der Hollandsche Legatie, gevoegd bij zijne kennis der taal, hem en den Gezant Ver-Huell aan dreigend levensgevaar ontrukten. In hunne koets gezeten, en terwijl het portier met geweld werd opengescheurd, ondervraagd met de veelbeteekenende, door den Heer Ver-Huell kwalijk begrepen woorden: „*Wie moet leven? wie moet sterven?*" hief de Heer van Zuylen, zijne tegenwoordigheid van geest behoudende, den volkskreet aan: „*Leve Ferdinand, dood aan (sterve) Godoy!*" [1])

Men kent de roemrijke wapenfeiten der Spanjaarden, den hoon, door de onverwinnelijk gewaande Keizerlijke adelaren te Baylen geleden, de onvergelijkelijke dapperheid en zelfverloochening van Palafox en van de belegerden van *Saragossa* en *Girona*. Men weet, hoe de Junta's in heiligen ijver voor 'slands onafhankelijkheid wedijverden, en met al den aandrang eener gloeijende welsprekendheid de offers tot voortzetting van den reuzenstrijd tegen den Keizer der Franschen en zijne Maarschalken [2]) afpersten. — Zoude de Hollandsche zaakgelastigde, te midden van dit alles, koud en onverschillig voor de rampen en gruwelen, door eene verfoeijelijke buitenlandsche staatkunde gesticht, met welgevallen zijn hof hebben gemaakt aan den naam-Koning Joseph, die over de lijken van zijne onderdanen vruchteloos den bezoedelden troon trachtte te beklimmen? Neen, ook zijn meêwarig hart werd door de proclamatiën van

---

1) Verg. wegens dien kreet Châteaubriand, *Congrès de Vérone* (Leipzig 1838). T. I. p. 5. — Het feit zelf is mij welwillend medegedeeld door den Heer A. van der Hoop, Chef van het Huis Hope, die zich destijds te Madrid bevond, en reeds toen met den Heer Van Zuylen op vriendschappelijken voet verkeerde.

2) De Toreno, II. 103—105, 122. Bosscha, *Het Leven van Willem den Tweede*, bl. 38.

Manuel José Quintana [1]) getroffen; hij vertaalde zelfs een dier meesterstukken en maakte het edel voorbeeld van Spanje op die wijze dienstbaar aan de verbreking der ketenen, welke Nederland tot November 1813 gekluisterd hielden. — Welke bijdragen tot de geschiedenis dier jammervolle jaren de Gedenkschriften van den Heer van Zuylen behelzen, is mij onbekend; maar ik meen, aan zijne nagedachtenis verschuldigd te zijn mede te deelen, welk berigt hij zelf mij voorlang van zijne betrekking tot Gysbert Karel van Hogendorp en van het tot navolging aansporend gedrag der Spanjaarden, gegeven heeft. Het eenvoudig, onopgesmukt verhaal luidt aldus [2]): „Hoewel een' geheelen leeftijd in jaren met hem (Hogendorp) verschillende, was mij de toegang tot hem steeds open. In den jare 1810 als Chargé d'affaires van Lodewijk Napoleon bij Joseph Napoleon teruggekeerd, ten gevolge der vereeniging *jure alluvionis* met het groote Keizerrijk, werden mijne betrekkingen met den verdienstelijken staatsman meer en meer belangrijk en intiem. Spanje, 't welk ik pas verlaten had te midden harer heldhaftige pogingen om het Fransche juk af te schudden, was het geliefd onderwerp van het gesprek." — En verder: „In de bange jaren van 1811, 1812 en 1813 was ik reeds deelgenoot van zijne (Hogendorp's) plannen: ik was opgenomen in den kleinen kring der vertrouwelingen die het tegenwoordige ondragelijk achtten; ik moest daar veel van Spanje spreken, en uit mijne aldaar verzamelde papieren de stukken voorlezen, het best geschikt, om enthusiasmus en energie op te wekken. Inzonderheid was zulks het geval met de proclamatie, die hier in *originali* meêgaat [3]): waar mijne Hollandsche overzetting gebleven is, weet ik niet stellig; ik vind ze niet

---

1) De Toreno, t. a. pl. III. 6. V. 46, 488. Lord Holland, p. 118.

2) 28 Julij 1844.

3) Het bedoelde staatsstuk werd na den voor Oostenrijk zoo ongelukkigen veldtogt van 1809 en den dien ten gevolge gesloten vrede, die de hoop der Spanjaarden verijdelde, uitgevaardigd. *Gazeta del Gobierno del Jueves 30 de Noviembre de* 1809. Sevilla 29 Nov.

meer, want ieder wilde ze hebben. Hoe menigmalen (vooral in 1813) heb ik dat stuk met jeugdigen ijver en heldere stem opgezegd, want ik kende het van buiten; en hoe verheugde zich dan HOGENDORP over het vuur dat allen bezielde! — Er is welligt in het vak van opwindende proclamatiën, van regeringswege uitgegeven, geene die deze evenaart, en die ook werkelijk beter haar doel bereikt heeft."

Zes jaren later zoude de waardige man, die Madrid weleer in het gevolg van het Fransche leger had verlaten, in hoogeren diplomatischen rang door het herboren Nederland naar het vrijgevochten Spanje afgevaardigd [1]), het heldenvolk terugzien, niet meer met uitheemsche slavernij worstelende, maar aan erger druk ten prooi, onder de door Priester- en Inquisitiedwang gesteunde heerschappij van den ondankbaren FERDINAND, van dien vroeger aangebeden afgod, morrend en knarsetandend zuchtende. In dat tweede, van 1816 tot 1822 verlengd verblijf, kwamen den Heer VAN ZUYLEN de gelegde gronden en verkregen ervaring van personen en zaken in het, door zijne zuidelijke ligging afgesloten en van alle andere door eigen aard zoozeer onderscheiden Rijk, uitnemend te stade.

Maar de chronologische orde voert ons weder naar de Hollandsche Departementen. Het Keizerlijk Besluit van 12 Mei 1811 benoemde den ambteloozen diplomaat tot Adjunct-Maire van zijne geboortestad Rotterdam, „in welke qualiteit" zoo betuigde in vervolg van tijd onze staatsman [2]), ik aan den Heer MARIVAULT, Directeur van Politie, zoo weinig genoegen gaf, dat ik in 1812 niet weder op het *tableau* der Municipaliteit verscheen, en zulks tot mijn groot genoegen, wordende alzoo geheel vrij, om mij *pro viribus et pro aetate* (ik was in 1813 reeds dertig jaren oud) aan te sluiten aan de zeer confidentiële beramingen van G. K. VAN HOGENDORP c. s., ten einde eenig-

---

[1]) Benoeming (1 Nov. 1815) tot Buitengewoon Gezant en Gevolmagtigd Minister aan het Hof van Spanje.

[2]) 12 Maart 1850.

zins gereed te zijn bij den ondergang van de Fransche heerschappij, waarvan de teekenen zich reeds zien lieten." Het is overbodig, in bijzonderheden aan te duiden, welk deel de Heer VAN ZUYLEN aan den oorsprong en de verbreiding der nationale omwenteling met raad en daad genomen heeft. *De Herinneringen van een' Staatsman betrekkelijk de verheffing van Willem I tot Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden*, ter vereffening van mijne polemiek met Mr. G. GROEN VAN PRINSTERER, in 1850 uitgegeven [1]), lichten dit punt genoegzaam toe. — Ook vinden wij zijn' naam vermeld onder die der leden van het nieuw Stedelijk Bestuur van Rotterdam [2]).

Weldra echter riep het aandenken aan zijne diplomatische antecedenten, gevoegd bij het vertrouwen van den toen zoo veel vermogenden HOGENDORP, hem tot zijn' gewonen werkkring en op een meer uitgestrekt veld terug. Het gold hier meer dan enkel vaderlandsche, het gold Europesche belangen. Bij Besluit van 11 Januarij 1814 werd de Heer VAN ZUYLEN aangesteld als *Commissaris diplomatiek bij de commanderende Generaals der geallieerde en der Hollandsche troepen in België, tot aanmoediging en bevordering der goede gezindheden van de ingezetenen van dat land.* Als zoodanig volgde hij het hoofdkwartier van den Pruissischen Luitenant-Generaal VON BULOW [3]) in een tijd, toen Bergen-op-Zoom zich nog in 's vijands magt bevond, en Antwerpen door CARNOT werd verdedigd. De min of meer onbestemde aard der zending van den Heer VAN NYEVELT, zijne bedekte en geheimzinnige onderhandelingen met Belgische edellieden, die het vermoeden deden ontstaan, dat men in Zuid-Nederland voor WILLEM I eene partij zocht

---

[1]) Amsterdam bij J. F. SCHLEIJER, 19 bladz. 8°. Verg. Mr. G. GROEN VAN PRINSTERER, *Verscheidenheden over Staatsregt en Politiek*, VI. bl. 256—258.

[2]) KONIJNENBURG, *Nationaal Gedenkboek der hernieuwde Nederl. Unie*, enz. 's Gravenh. 1816. bl. 161.

[3]) Te Breda, Mechelen, enz.

te winnen [1]), welke door eene vrijwillige opdragt van het bewind aan den Souvereinen Vorst, dezen van de wisselvallige bedoelingen en ontwerpen der Verbonden Mogendheden minder afhankelijk zoude maken, wekten eerlang den naijver en argwaan der Engelschen, en gaven te 's Hage tot onaangename verwijten van den Ambassadeur CLANCARTY aanleiding, wiens misnoegen door VAN ZUYLEN's terugroeping werd gestild. Zeer onlangs gedrukte Gedenkschriften van een Duitsch Generaal [2]) en de onschatbare briefwisseling van den hoofdleider der diplomatie in die dagen, Lord CASTLEREAGH, leveren van een en ander het bewijs.

Zag onze Staatsman zich misschien door deze achterdochtige tusschenkomst van de glansrijke waardigheid verstoken, sedert door VAN DER CAPELLEN te Brussel, als Vertegenwoordiger van den Gouverneur-Generaal, later Koning der Nederlanden, bekleed, de benoeming (13 Junij 1814) tot Buitengewoon Gezant en Gevolmagtigd Minister aan het Hof van Zweden, kon als eene niet onevenredige vergoeding worden aangemerkt. — Te Stockholm verbeidde den afstammeling van HUGO DE GROOT eene hoogst verrassende en vleijende onderscheiding. Toen hij in het najaar aldaar aangekomen, zijne geloofsbrieven aan Karel XIII zoude overhandigen, bestond nog het gebruik, dat de Gezant in eene statiekoets, de *Burmania* geheeten, afkom-

---

[1]) CASTLEREAGH, *Correspondence*, *Despatches*, enz. t. a. pl. (26 Januarij 1814). »The writer is a M. NYVELT, brother to the Secretary in the Foreign Department (CORNELIS VAN ZUYLEN VAN NYEVELT, vroeger Secretaris van Legatie te Napels, was Secretaris-Generaal bij het Departement van Buitenlandsche Zaken) and who acts as Commissary-General for his R. H's troops at Breda;" p. 100, 153, 194, 220, 249, 256, 261 (12 Febr. 1814), 307, 503 (20 April 1814).

[2]) *Memoiren des Königl. Preuss. Generals* L. Freih. VON WOLZOGEN (Leipzig 1851.) S. 247. »Für den Prinzen von Oranien war fast niemand gesinnt, ungeachtet ein holländischer Diplomat, Baron ZUYLEN VAN NYEVELD, alles aufbot, sich dort (te Brussel) eine Partei zu verschaffen." Volgens den Engelschen Agent JOHNSON schenen evenwel de Hertogen van Aremberg en Ursel Oranjegezind.

stig van een' der staatslieden, die ten tijde der Nederlandsche Republiek, eene zending bij de Zweedsche Kroon hadden vervuld, werd afgehaald, en aan Koning en Koningin, beide op troonen gezeten en van een' talrijken hofstoet omringd, afzonderlijk met veel plegtigheid werd voorgesteld. — De étiquette bragt mede, dat de door den Gezant uit te spreken rede niet gelezen, maar uit het hoofd werd voorgedragen: daarop volgden dan sierlijke antwoorden van den Kanselier, naast den troon des Konings staande, of van een' der Ministers, de functiën van Kanselier bij de Koningin waarnemende. Hoe groot was niet de verbazing van den Heer VAN ZUYLEN [1]), toen hij alzoo van wege die Vorstin door den geleerden Minister NILS VON ROSENSTEIN, aan het einde van diens toespraak, in de meest vereerende uitdrukkingen [2]) aan zijn' beroemden voorzaat, DE GROOT, wiens naam in het getrouw geheugen der Zweden voortleefde, werd herinnerd! Het bleef hem een raadsel, hoe ROSENSTEIN die verwantschap had vernomen, daar de overgifte der credentialen reeds spoedig, vóór het aanknoopen van eenige betrekking door den Gezant, plaats greep. Was den Zweed welligt het Academisch *Specimen* niet onbekend, of had het verblijf van den gewezen Chargé d'affaires bij JOSEPH BONAPARTE, schoonbroeder van BERNADOTTE, den vermoedelijken erfgenaam der WASA's, de meer dan gewone aandacht van het Hof van Stockholm getrokken?

Het schijnt te dezer gelegenheid niet ondienstig, van de loffelijke gewoonte van den Heer VAN ZUYLEN gewag te maken, welke zijn' immer werkzamen geest kenschetst, en meer algemeen door onze Ministers of Agenten van minderen rang buitenlands nagevolgd, hen zoowel als de Nederlandsche Regering, onafgebroken op het gedrag en de inzigten der vreemde

---

1) 27 Aug. 1844.

2) »La Reine a appris avec une véritable satisfaction, que vous descendez du grand homme que la Suède s'est fait une gloire de recueillir. Elle espère, M. le Baron, que ce soit pour vous un motif de vous plaire en Suède, comme c'en est un pour S. M. d'aimer les Hollandais."

Hoven het oog zoude doen rigten, terwijl de wetenschap van het stellig Volkenregt daardoor niet weinig zoude worden verrijkt. „Ik heb", zeide hij [1]), „gedurende mijne Gezantschappen er mij zeer op toegelegd, om de diplomatieke stukken te verzamelen, die voor ons Kabinet belangrijk zijn konden, vooral ter aanvulling der staatkundige *fata*, die tijdens onze inlijving in Frankrijk, hadden plaats gehad. Zoo beijverde ik mij inzonderheid, toen ik in 1814 als Gezant te Stockholm optrad, om eene verzameling te formeren van alle de staatkundige transactiën, door Zweden met de Mogendheden aangegaan sedert 1810 tot 1814, dat merkwaardig tijdstip, 't welk den val van NAPOLEON voorafging en vergezelde. Ik voegde bij die bezending eenen beredeneerden inventaris: de stukken zijn bij Buitenlandsche Zaken." — Onder de bij dat Departement werkzame ambtenaren behoorden, dacht hij, steeds zulke *specialiteiten* aanwezig te zijn, die, welke ministeriële *rotatie* er ook plaats hebbe, even als in Engeland de PLANTA's [2]) en HOBHOUSE's, in Frankrijk de RAYNEVAL's en HAUTERIVE's, de DESAGES [3]) en VIEL-CASTEL's, zich dadelijk als regterhand van den Chef voordoen, en waarborgen aanbieden, dat het Departement geene „averechtsche sprongen doe, en uit onwetendheid alle goede traditiën verloochene." — Geene empirische behandeling alleen, maar eene daarmede gepaarde wetenschappelijke opleiding van zijne onderhoorigen kon tot wezenlijke hulp en steun van den pas optredenden Staatsman verstrekken. — Meer dan één voorbeeld van zulke in het vak doorknede beambten, die de buitenlandsche, diplomatische loopbaan niet verder willende betreden, hebben verkozen in ondergeschikte betrekking bij het Ministerie [4]) hun vaderland van onberekenbaar nut te zijn,

1) 10 Julij 1844; 8/12 Oct. 1845.

2) Verg. wegens PLANTA, de *Correspondence* van CASTLEREAGH, IV (XII), 112, 119.

3) Vroeger eerste Secretaris der Fransche Ambassade te Konstantinopel. MURHARD, *Supplém. au Recueil des Traités* van MARTENS, T. XVI. 179.

4) Zie nopens zulken overgang van den Heer L. DE VIELCASTEL, *Journ. des Débats*, 1 en 23 Sept. 1829.

kon dien wenk doen behartigen en tot tevredenheid en zelfvoldoening in den uiterlijk minder behagelijken post opwekken.

Wat nu bepaaldelijk de bemoeijing van den Heer VAN ZUYLEN in Zweden betreft, het naaste doel zijner zending, welke slechts $1\frac{1}{2}$ jaar duurde, was het weder vastsnoeren van de oude banden van vriendschap en handelsverkeer tusschen de beide Staten. Al ras echter kwam daarbij eene gewigtige en ingewikkelde zaak, de ondersteuning namelijk, die hij op last der Nederlandsche Regering, aan de houders van obligatiën ten laste van het Zweedsche Rijk [1]), als wier vertegenwoordiger de Heer W. G. VAN DE POLL handelde, moest verleenen. Bij een eigendunkelijk besluit waren de regten dier schuldeischers verkort, en de leeningen, in vorige jaren in Holland gesloten met beding zelfs, dat geen oorlog tusschen Zweden en Nederland de kwijting der interessen en aflossing zou mogen vertragen, niettegenstaande de *garantie* van den Landdag, te niet gedaan. — Er werden over die onaangename en voor vele onzer landgenooten uiterst schadelijke aangelegenheid met den Minister van Buitenlandsche Zaken, Graaf ENGESTRÖM, onderhandelingen aangevangen en door de welwillende tusschenspraak van den bekenden Baron, sedert Graaf VON WETTERSTEDT, tot een minnelijk vergelijk gebragt. Het bedrag der door Zweden te betalen som zoude uit den schat, aan dat Rijk uit hoofde van den wederafstand van het eiland Guadeloupe toebedeeld, meerendeels voldaan worden; het overige uit schuldvorderingen ten laste van Frankrijk aan Nederland overgedragen,

---

[1]) Brief van den Engelschen Minister EDW. THORNTON uit Stockholm (15 Febr. 1815) aan Lord CASTLEREAGH, *Correspondence*, *Despatches*, enz. II (X). 255. »Among the objects which will be brought forward to this Government by foreign missions, at the period of the meeting of the Diet, is the sequester of the Dutch debt, sanctioned by the late Diet at Orebro, during the incorporation of Holland with France. It is probable that M. VAN ZUYLEN VAN NYVELT will receive the formal orders of his Government to support the reclamations of the Dutch individuals, holders of the debt," enz.

die echter niet getrouwelijk werden gekweten. In de reeds gemelde briefwisseling van Lord CASTLEREAGH wordt ook dit onderwerp, eene zaak van ettelijke millioenen [1]), ter loops aangeroerd.

In Februarij 1816 verliet de Heer VAN ZUYLEN het gure en barre Noorden, en, reeds eenige maanden geleden tot het Gezantschap te Madrid bestemd, begaf hij zich in Junij daaraanvolgende op reis naar het bekoorlijk Zuiden. In de hoofdstad van Spanje aangekomen, trof hij er het Hof niet aan, maar volgde het eerst naar Guadalaxara, daarna naar Alcala de Henares. Hier, op eenige uren van Madrid, slaagde hij er in, voorzeker door zijne eertijds aangeknoopte betrekkingen begunstigd, met een' vermaard Staatsman, die hem persoonlijk niet vreemd kan geweest zijn, Don PEDRO CEVALLOS [2]), binnen eenige dagen de laatste hand te leggen aan eene reeds te 's Hage door den Generaal Don MIGUEL DE ALAVA en den Nederlandschen Minister van Buitenlandsche Zaken, den Baron VAN NAGELL, tot zekere hoogte gevoerde onderhandeling over een defensief verbond ter beteugeling der met ongewone stoutheid gepleegde en dagelijks toenemende zeerooverijen van de Barbarijsche Staten, Algiers, Tunis en Tripoli. Op den tienden Augustus werd het gedenkwaardig tractaat geteekend, hetwelk, hetzij dan wegens den goeden stijl en de zorgvuldige bepaling van den *casus foederis*, hetzij als voorbeeld van eene ridderlijke en belangelooze politiek, die meer de zaak der menschheid en der in slavenboeijen naar vrijheid en verlossing smachtende Christenen beoogde, dan wel angstig en naauwletlettend het meerder of minder stoffelijk voor- of nadeel becij-

---

1) De oorspronkelijke schuld beliep, volgens THORNTON, 15 millioen gulden. — Naar luid der tot stand gekomen transactie, zoude 34 pCt. worden uitgekeerd; men ontving evenwel niet meer dan 30.

2) Of CEBALLOS. Zoo schrijft de Engelsche Gezant Sir HENRY WELLESLEY, (later Lord COWLEY,) broeder van WELLINGTON, aan Lord CASTLEREAGH, *Correspondence*, *Despatches*, enz. II (X). 209 (24 Nov. 1814). Z. voorts DE TORENO, II. 139

ferde, in den *Guide Diplomatique* van CH. DE MARTENS eene wèlverdiende plaats gevonden heeft [1]). Oppervlakkig kon het schijnen, alsof Spanje vrij wat meer dan Nederland, gebaat zoude worden door eene overeenkomst, wier naleving aan de zijde der eerstgemelde mogendheid, aan meer dan ééne bedenking onderhevig was. Hoe zoude, mogt men vragen, het door een' langdurigen en vernielenden binnenlandschen oorlog geteisterd, het door tweedragt, door zamenzweringen, opstand en strafoefeningen geschokt en verscheurd Spanje, verarmd en uitgeput, van alle crediet beroofd, en uit de weêrspannige Amerikaansche koloniën geene verligting, maar nieuwe bezwaren te wachten hebbende, de bedongen schepen en manschap ter beschikking van den hulpbehoevenden bondgenoot stellen? Zouden niet in tegendeel Neêrlands zeemagt en krijgslieden telkens gereed moeten staan, en tot dat einde, ten koste van 's lands kas, in de nabijheid gestationeerd blijven? Eere aan den onbaatzuchtigen ijver van onze staatslieden, die zich door zulk eene vrees niet lieten weêrhouden, en de voldoening smaakten, dat reeds vóór de ratificatie van het verdrag, het berigt der luisterrijke zegepraal, door de vereenigde Engelsche en Nederlandsche eskaders, onder het bevel der Admiralen EXMOUTH en VAN CAPELLEN op den Dey van Algiers behaald, herwaarts werd overgebragt. Waren de groote Magten van Europa tot de door Nederland en Spanje voorgeslagen, bestendige Alliantie van Alcala toegetreden, de bevochten overwinning zoude meer dan eene voorbijgaande, niet lang daarna vergeten kastijding geweest zijn. Maar neen: dezelfde Britsche Regering [2]),

---

1) T. II. 117—121. *Traité d'alliance défensive contre les Barbaresques*, enz. (24 Artikelen.) STUART, *Jaarb. van het Koningr. der Nederl. voor* 1816. I. 84—128; 1820, I. 56; DE KEVERBERG, *du Royaume des Pays-Bas*, I. 114—116.

2) LIPMAN, *Gesch. van de Staatk. der voorn. Mogendh.* I. 87 volg. II. 144. Z. voorts CASTLEREAGH, *Corresp.* III. 404; (Depêche van CLANCARTY uit 's Hage, 3 Febr. 1818.) 399, 409; IV. 90, 138, (20 Aug. 1819) 359, 424.

die de zaak der Afrikaansche negers met zooveel nadruk voorstond, gedoogde van tijd tot tijd, de herhaling der barbaarschheden, tegen Europeanen bedreven en bezigde de diplomatische spitsvindigheid of liever uitvlugt, dat, vermits de Barbarijsche Regentschappen niet als zelfstandig konden worden aangemerkt, maar aan de Verheven Porte door een zeker leenverband verknocht waren, men zich in der minne tot den Grooten Heer behoorde te wenden [1]. Werd die drogrede nog in 1821 met vrucht te berde gebragt, in 1830 weêrhield zij KAREL X niet, den roofzuchtigen overmoed der Algerijnen te vermorzelen, en ook elders aan de Barbarijsche kust de slavernij der blanken te vernietigen.

Waren Nederland en Spanje aldus tot edele navolging aansporende, voorgegaan, het behoorde sedert tot de taak van den Heer VAN ZUYLEN, bij het Kabinet van Madrid gestadig op vervulling van de bij het tractaat aangegane verpligtingen aan te dringen [2]. Hij moest het met smart en wrevel aanschouwen, hoe een ellendig, kortzigtig bewind door eene reeks van ergerlijke misslagen zijn' val te gemoet ging, en de klimmende haat en verontwaardiging eene geweldige uitbarsting als nabij aankondigden [3]; hoe de uitstekendste mannen, een MARTINEZ DE LA ROSA, een ARGUELLES, een QUINTANA en anderen, in den kerker, in kloosters of de galeijen zuchtten, of wel, gelijk een DE TORENO, als ballingen omzwierven; hoe zij, die voor den laaghartigen FERDINAND, gedurende diens gevangenschap,

---

[1]) Depêche van Lord ABERDEEN, 23 Maart 1830, bij MURHARD, *Supplém. au Recueil des Traités*, XV. 56, 75; LIPMAN, II. 507. — Verg. mede D'OHSSON, *Tableau général de l'Empire Othoman*, T. VII. (Paris 1834) p. 299.

[2]) Sedert 21 December 1818 was hij Kommandeur der Orde van den Nederlandschen Leeuw.

[3]) CHÂTEAUBRIAND, *Congrès de Vérone*, I. 20; CASTLEREAGH, II. 509—513; III. 338; IV. 73 (22 Oct. 1818): »The King is now more detested than he ever was popular. — It is utterly impossible things can go on in the present state. Something *must* happen."

voor het behoud zijner kroon maar ook voor de constitutionele vrijheid der natie hadden gestreden, een PORLIER, een LACY, onder beulshanden sneefden. Doch, het uur der wraak had geslagen. De opstand van het leger op het eiland (isla de) Leon, onder QUIROGA en RIEGO, dwong den trouweloozen Koning in 1820 de staatsregeling van 1812, het werk der Cortes, te erkennen; een ommekeer, die wel den onwaardigen Vorst vernederde en zijne willekeur betoomde, maar door allerlei buitensporigheden, regeringloosheid en burgerkrijg vergezeld of opgevolgd, den treurigen toestand van het Rijk nog jammerlijker maakte.

De menigvuldige, met zorg en in keurigen diplomatischen stijl bewerkte verslagen in dat woelig tijdperk, hetwelk de gewapende tusschenkomst van den Hertog van ANGOULÊME en de bloedige *reactie* van 1823 voorafging, door den Heer VAN ZUYLEN aan de Nederlandsche Regering ingezonden, dragen, gelijk een deskundig ooggetuige die den Gezant onafgebroken ter zijde stond [1]), verzekert, het kenmerk van het helder doorzigt, waarmede hij den loop der gebeurtenissen volgde en beoordeelde. Maar de Heer VAN ZUYLEN was meer dan een schrander berigtgever. Met onvermoeide wakkerheid zorgde hij voor de belangen van den handel, beschermde dien tegen knevelarij en verdedigde, in 't algemeen, de regten van den Staat en van onze landgenooten. Had hij weleer in Zweden, naar vermogen, de bedrogen Hollandsche geldschieters voor meer schade behoed, thans hield hij niet op, in ernstige en krachtige vertoogen voor de belanghebbenden bij de achterstallige coupons van de Spaansche geldleeningen in Holland te ijveren, en bragt hij door den invloed, welken hij bij voorname leden van het Spaansch Bewind genoot, eene uitkomst te weeg, over welke de Heeren HOPE zich ten uiterste voldaan betoonden [2]).

---

[1]) Jhr. A. W. L. M. HELDEWIER, Oud-Buitengewoon Gezant aan het Hof van Sardinië, destijds Secretaris van Legatie, en na het vertrek van den Heer VAN ZUYLEN, Chargé d'affaires te Madrid.

[2]) STUART, *Jaarb.* 1820, I. 56—60, 1821, II. 52—61. (Decreten der

Met regt daarentegen mag men klagen, dat onze Gezant niet vroeger en grondiger was in staat gesteld geworden, voor de Vaderlandsche Geschiedkunde te verrigten wat, in onze dagen, voor de Belgische Regering en haren vlijtigen Archivarius, GACHARD, bewaard bleef. De zaak is deze. Het decreet der Cortes betrekkelijk de vernietiging der kloosters had bij een kundig ingezeten hier te lande, den Heer SALVERDA, Griffier der Staten van Groningen, het denkbeeld doen rijzen, dat, indien men, bij deze gelegenheid, welligt het aanzienlijk getal handschriften, gedurende de beroerten der 16de eeuw naar Spanje overgevoerd, aldaar uit de kloosters terug konde bekomen, zulks tot merkelijk nut der Nederlandsche geschiedenis zoude strekken [1]). De Heer VAN ZUYLEN in de maand November 1820 door den Minister van Buitenlandsche Zaken van dien wensch onderrigt, bleef niet achterlijk in pogingen te dien einde [2]). Maar het kwam er op aan, met eenige naauwkeurigrigheid aan te wijzen, welke gestichten en welke orde van monniken men bepaaldelijk bedoelde; met de zoo wijdstrekkende benaming *kloosters* kon men in een land, waar honderde zoodanige vereenigingen bestonden, niet wel slagen [3]). Ware eene uitgewerkte Memorie over dit onderwerp door een of ander van onze geleerdste Geschiedvorschers ter voorlichting van den Heer VAN ZUYLEN, naar Madrid opgezonden, of wel nog beter, ware een man als DE JONGE, op kosten van den Staat, afgevaardigd geworden, om op de plaats zelve nasporingen te beproeven, en te volbrengen wat van een' Minister, door zoovele andere dringende bezigheden overstelpt, in rede-

---

Cortes van 11 Sept. 1820 en 29 Junij 1821 wegens de geldleeningen in Holland, van 14 Dec. 1805 en 9 Julij 1807). Verg. voorts DE TORENO, V. 345.

1) STUART, *Jaarb. voor* 1821. II. 129.

2) Depêches van den Gezant tot April 1821 in het Archief van Buitenlandsche Zaken. (Mededeeling van den Heer Secretaris-Generaal MAZEL.)

3) Men telde vóór 1808 in Spanje 2051 mannen- en 1075 vrouwenkloosters. DE TORENO, V. 188, 502 volg.

lijkheid niet kon worden gevergd, reeds vóór 25 jaren zouden wij den schat hebben leeren kennen, sints dien tijd door anderen uit de Archiven van Simancas [1]) opgedolven. Gebrek aan belangstelling in dit onderzoek zal voorzeker niemand aan onzen Staatsman wijten, die zelf beoefenaar der Geschiedenis, nog vóór weinige jaren aan het sedert opgeheven Koninklijk Nederlandsch Instituut, nevens andere Spaansche werken, de kostbare verzameling van ABREU, in 12 deelen fol., inhoudende de tractaten en andere overeenkomsten aangaande de internationale betrekkingen van Spanje sedert den jare 1598, zoo milddadig vereerde [2]).

Terwijl de Gezant aldus eene meer bestemde en duidelijke opgave van hetgeen men eigenlijk verlangde, te gemoet zag, die hij nogtans niet ontving, verwijderde hij zich tot herstel van gezondheid, in den zomer van 1821, voor eenige maanden uit Madrid, en reisde hij over Grenoble, Turin, Florence en Rome, naar het schoone Napels; hetzij hij inderdaad zoodanige verstrooijing en genot der heerlijke natuur behoefde, hetzij de luide afkeuring der beginselen van de nieuwe orde van zaken, door de voornaamste Mogendheden op de Congressen van Troppau en Laibach uitgesproken, en wier uit Spanje overgewaaide navolging en toepassing zij in Napels en Sardinië bereids met geweld hadden gestuit, den Vertegenwoordiger van den Koning der Nederlanden, van een' Staat van den tweeden rang, den schijn van eene stilzwijgende beaming en wettiging van hetgeen onder zijne oogen voorviel, moest doen vermijden. De losbandigheid althans en uitspattingen der strijdige factiën, der *Communeros*, *Descamisados* en *Serviles*, klommen met elken dag, en het aanzien des Konings was tot eene schaduw geworden. Een langer verblijf in de hoofdstad werd eindelijk

---

[1]) Z. ook DE TORENO, V. 270, 504.

[2]) *Jaarboek van het Kon. Nederl. Instituut*, 1847, bl. 184. — Tot de geschonken boeken behoorde ook *El Censor*, *periodico politico y literario*, Madrid 1820—1822, 17 vol. 8°.

voor den Heer van Zuylen, die in het najaar uit Italië was teruggekeerd [1], gelijk voor de Gevolmagtigden van andere Hoven onraadzaam, toen de afgrijselijke aanslag en euveldaden der Koninklijke lijfwacht op den 7 Julij 1822 zoowel voor Ferdinand en de leden van zijn geslacht, als voor de verdedigers van eene gematigde vrijheid het ergste deden duchten [2], en de regtschapen Martinez de la Rosa zelf, de vriend van den Nederlandschen Gezant, de teugels van het Bewind moest nederleggen [3]. Den opkomenden storm ziende naken, had de Heer van Zuylen daags vóór die schriktooneelen zich tot zijne aanstaande afreize voorbereid, en hij kon derhalve onmiddellijk na het gebeurde den weg naar Bayonne inslaan. Over Parijs keerde hij na eene afwezigheid van ruim zes jaren, in het begin van September naar Nederland weder.

Hier zoude hij in den echt met Jonkvrouwe Cornelia Adriana Boreel, die sedert zijne zijde geen oogenblik verliet en thans in diepen rouw den beminnelijken man met gelatenheid betreurt, het geluk van zijn leven vinden. Den 12 Maart 1823 in het huwelijk getreden, bragt de Heer van Zuylen in dit en het volgend jaar, in genoegelijke rust, bij afwisseling eenige maanden door ten huize van zijne schoonmoeder, Mevr. de Douairière Boreel op *Waterland* bij Velzen en op het kasteel *Middachten* bij zijn' zwager, den Graaf van Reede. In December 1824 door de geboorte van eene dochter verblijd, werd het ouderhart een half jaar daarna, door het verlies dier lieveling, een eenig kind, onherstelbaar gewond; en, wat die droefheid nog vermeerderde, verre van het Vaderland, te Marseille, moest dat dierbaar pand worden achtergelaten!

---

[1]) Zijne reis had van 6 Julij tot 31 October 1821 geduurd.

[2]) Stuart, *Jaarb. voor* 1822, bl. 24 volg.

[3]) Verg. Capefigue, *Les hommes d'état de l'Europe* (Bruxelles 1846.) p. 351—381. (M. Martinez de la Rosa.) — Eerst in 1842 heeft de briefwisseling van den Heer van Zuylen met den Spaanschen staatsman opgehouden 20 Dec. 1852).

Zoo smartelijk en grievend was het begin, maar grootsch en zielverheffend zouden de voortgang en de uitslag zijn der nieuwe zending, welke in de Jaarboeken der Europesche Diplomatie met gulden letteren is aangeteekend. Op den 15 Januarij 1825 werd de Baron VAN ZUYLEN tot Ambassadeur bij de Verheven Porte benoemd in het hagchelijk tijdgewricht, toen de heldhaftige opstand der Grieken en de daaruit geboren worsteling, vol onmenschelijke wreedheid, toen de onvermijdelijke oorlog met Rusland, waaruit de vlam, zonder ongemeen beleid, over gansch Europa dreigde over te slaan, den blik der staatkundigen naar het Oosten trok. Het was voor den Ambassadeur van gewigt, vooraf het terrein te bestuderen, en met name de oogmerken van Frankrijk en de verwikkelingen welke uit het Oostersch vraagstuk konden ontstaan, in dat middenpunt der toenmalige diplomatie, Parijs, te doorgronden. De Heer VAN ZUYLEN begaf zich in den loop der maand April derwaarts, vertoefde er eenige weken, en kwam over Auxerre en Lyon naar Marseille, waar hij zich met zijn gevolg [1]) aan boord van Zr. Ms. Fregat *de Rupel* inscheepte, terwijl het transportschip *de Zeemeeuw* bestemd was tot het vervoer van bagaadje en meubelen. Het leed tot den 5 September, eer de Ambassadeur te Konstantinopel landde, na echter Smyrna te hebben aangedaan. Hij regelde er de zaken van het Nederlandsch Consulaat in de Levant, en het was op zijne voordragt, dat de Heer VAN LENNEP tot Consul-Generaal werd aangesteld; welke eerbiedwaardige grijsaard steeds met onverdoofden ijver de Nederlandsche belangen in die gewesten behartigt.

Zoo ergens, zullen de nagelaten Gedenkschriften van den Heer VAN ZUYLEN met opzigt tot het vierjarig en zoo opmerkelijk verblijf in Turkije, der lezing overwaardig zijn. Hij beleefde er de bange dagen, in welke de doortastende MAHMUD,

---

[1]) Daartoe behoorden als *Attachés d'Ambassade*, Jhr. W. BORREL VAN HOGELANDEN, thans Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en E. Baron VAN DER DUYN.

met onwrikbare en meêdoogenlooze standvastigheid, de hervorming van een weêrbarstig leger en van het staatsbestuur doordreef; hij was er getuige van, hoe het bloed der Janitsaren de straten van Konstantinopel verwde, hoe hunne, misschien onschuldige bloedverwanten, vrienden of bekenden, als medestanders verdacht, ter sluip werden omgebragt; hij aanschouwde er den indruk, door den zeeslag van Navarino, door de overwinningen van DIEBITSCH op de verraste en verbitterde Turken veroorzaakt; hij was het, die, met voorbijgang der Gezanten van Oostenrijk en Pruissen, op aanzoek van zijne ambtgenooten, de Vertegenwoordigers van Groot-Britannië, Frankrijk en Rusland, na het vertrek van deze en van hunne onderhoorige consulaire Agenten, achttien maanden lang, de bescherming van hunne landgenooten en van de onder hunne hoede geplaatste Franken met onbevreesde trouwhartigheid aanvaardde, en, in weerwil van het aanvankelijk verzet der Porte, door deze wist te doen ontzien [1]). Het was een onvergetelijke tijd, toen Russische schepen onder Nederlandsche vlag voeren, en door deze werden gedekt; toen de oude roem van Holland ter zee door den Graaf VAN HEIDEN, en het aandenken der Congressen van Carlowitz, Passarowitz [2]) en Szistova met schitterender eer door den Baron VAN ZUYLEN werd gehandhaafd. Twijfelachtig is het, of hier niet meer voorzigtigheid en kalme beradenheid, menschenkennis, taai geduld, wellevend ontzag voor de gewoonten en herkomen, gelijk voor de vooroordeelen der Turksche Staatslieden, dan wel diplomatische fijnheid en list, met het gebrekkig en omslagtig, dikwijls belagchelijk verkeer door middel van *drogmans* onvereenigbaar, werden vereischt;

---

[1]) Verg. MURHARD, *Supplém. au Recueil des Traités*, T. XVI (*Nouveau Recueil*, XII.) 1827—1835, Goetting. 1837. *Actes et Documens relatifs aux affaires de la Grèce* (12 Julij 1827 — 14/26 Febr. 1828) 265 bladz. Z. voorts LIPMAN, *Geschiedenis van de staatk. der voorn. Mogendheden van Europa*, II. 528—542, 551.

[2]) VON HAMMER-PURGSTALL, *Gesch. des Osmanischen Reiches*, 2e Aufl. Pesth 1840, IV. 158 volg., 661, 666; K. I. R. VAN HARDERWIJK, *Iets over Justinus Colyer* enz. in NIJHOFF's *Bijdragen*, VII. 58 volgg.

of niet een minzaam, achtbaar en open voorkomen, en nu en dan het betoond vertrouwen op de grootmoedigheid der Porte[1]), op hare naleving der verdragen of capitulatiën, bij hare onwetende, schroomvallige en echter stijfzinnige Ministers, meer moesten uitwerken, dan eene, hunne achterdocht wekkende geslepenheid. — Hoe met den eerlijken *Reis Efendi*, SEID MEHEMMED PERTER *Efendi* te onderhandelen, die geen denkbeeld van *interventie*, van een' oorlogstoestand in vollen vrede had; die niet begreep, hoe Groot-Britannië, Frankrijk en Rusland, vrienden en bondgenooten der Porte, er toe gekomen waren, zich met de zaak der Grieken, van die zoo wèl behandelde, maar oproerige, muitzieke *Rayas* te bemoeijen; die tegenover de voor hem zoo dubbelzinnige en echter niet onduidelijke Nota's der Mogendheden slechts eenige stokregels vasthield en niet wilde afwijken van de gedragslijn, die, zeide hij, door de Godsdienst, door het souverein gezag van den Grooten Heer en door de wetten werd voorgeschreven? — Wat baatten sluwheid en kunstenarijen tegen het onverzettelijk gezond verstand en de overtuiging van zijn goed regt, welke in de eenvoudige taal van den Turkschen Staatsman doorstraalden? — Aan dezen en aan zijne gelijken had de Heer VAN ZUYLEN de verklaringen of voorslagen tot bevrediging, uit welke sedert de erkenning der onafhankelijkheid van Griekenland en de bepaling der grenzen van dien Staat te voorschijn traden[2]), mede te deelen, zoo als die stukken van wege de Londonsche Conferentie aan den Nederlandschen Ambassadeur waren gerigt; aan zijne handen was het, dat de Porte harerzijds, de nog niet-officiële briefwisseling met de Mogendheden vertrouwde. — Hij was het, de welwillende raadsman en bemiddelaar, wiens vredelievende vertoogen het

---

[1]) Vergel. de belangrijke beschouwingen van den Amerikaanschen Agent BRADISH in MURHARD, *Supplém.* T. XV. 89.

[2]) *Journal des Débats*, 7, 18 et 25 Janvier, 8 Février, 11 et 12 Mars, 1, 4, 24, 29 Avril 1829. »L'envoyé des Pays-Bas continue avec une grande persévérance les négociations relatives à la Grèce" enz.; 11 Mai, 19 Juillet 1829.

Turksche Kabinet eerst in den wind had geslagen [1]), maar die, na de beslissende nederlaag van den Groot-Visier, om den geheelen ondergang van het Keizerrijk te voorkomen, krachtiger dan ooit op beeindiging van den verderfelijken krijg aandrong, en met den onlangs te Konstantinopel verschenen Pruissischen Gezant VON MÜFFLING, de vijandelijke partijen tot matiging van onredelijke vorderingen en tot toegeeflijkheid stemde.

Eerst na den vrede van Adrianopel, na het herstel der internationale betrekkingen, verliet de Baron VAN ZUYLEN den post, op welken hij zoo lang met wijsheid en moed had gestaan, en duizenden aan zich verpligt; onder deze een aantal zoogenaamde afgescheidene of *schismatieke* Armeniërs [2]), van wier bezittingen de Turksche Regering zich plotselijk, onder een nietig voorwendsel, gedurende een' harden winter, meester had gemaakt, de ongelukkigen, in wier rij zich eenige vermogende bankiers bevonden, onbarmhartig noodzakende, naar Angora te vlugten. Met al de warmte van zijn edel karakter had de Ambassadeur gedaan wat hij kon tot verzachting van hun leed, geene moeite bij den Divan, maar vooral geene milde bijdragen uit eigen middelen sparende.

Bij deze rustelooze diplomatische beslommeringen moet een voor de wetenschap belangrijk feit worden herdacht. Bij het vertrek van den Heer VAN ZUYLEN uit Nederland, had de geleerde DE JONGE, Opzigter van het Koninklijk Kabinet van Penningen te 's Gravenhage, zijne aandacht gevestigd op de waarschijnlijkheid, dat die fraaije verzameling met eene reeks van zeldzame voorwerpen uit Turkije en Perzië zoude kunnen verrijkt worden. Inderdaad mogt het den Gezant gelukken, eene aanzienlijke verzameling Grieksche munten, en Perzische [3]),

---

1) DE KEVERBERG, *du Royaume des Pays-Bas.* I. 118—121; LIPMAN, II. 582.

2) VAN KAMPEN, *Gesch. van den vijftienjarigen vrede*, II. 316. Het waren zoogenaamde *Angorianen*, (21 Januarij 1828).

3) Tot die aanwinst behoorden ook 92 Persepolitaansche cylinders. *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage; Nieuwe Rotterd. Cour.* 26 Maart 1853.

Arabische, Turksche en andere gesneden steenen magtig te worden, welke thans tot niet gering sieraad van het Kabinet verstrekken. Ook 's Rijks Museum van Oudheden ontving van hem ten jare 1830 eenige belangrijke Grieksche Oudheden ten geschenke, die te *Santorino* (*Thera*) gevonden waren [1]).

Op den 22 September 1829 Konstantinopel vaarwel gezegd hebbende, en aan boord der oorlogsbrik *de Echo* ingescheept, weldra met Z. M. Fregat *de Javaan* verwisseld, nam de Heer VAN ZUYLEN de terugreis naar het Vaderland aan. Met bijzondere onderscheiding werd hij eerst te Malta ontvangen, uithoofde van de zorg voor de Engelsche belangen in de uitoefening van het *protectoraat*, gedurende de afwezigheid van den Britschen Gezant betoond; daarna te Toulon geland na eene veertiendaagsche *quarantaine*, en te Parijs den 24 November aangekomen [2]), met ongemeene achting en eerbewijs aan het Fransche Hof [3]). KAREL X benoemde hem tot Grootkruis der Orde van het Legioen van Eer [4]).

Wij zijn tot het laatste tijdperk genaderd, waarin de Heer VAN ZUYLEN deelgenoot was der handelingen van de Europesche Diplomatie. Binnen het jaar na zijne wederkomst uit het Oosten, ten gevolge van den gewelddadigen afval van België en van de bedenkelijke wending, welke de ter kwader ure ingeroepen tusschenspraak der tweede Londonsche Conferentie voor den Koning der Nederlanden nam, achtte WILLEM I de toevoeging van den met verlof hier aanwezigen Ambassadeur aan den begaafden FALCK wenschelijk. — Dat de geniale Staatsman,

---

[1]) Verg. Dr. JANSSEN, *Beschrijving der Grieksche, Romeinsche en Etrurische Monumenten van het Museum van Oudheden te Leyden* (Leyden 1843—1848), I. 118, 155, 278 en II. 1560.

[2]) *Journal des Débats*, 24 et 25 Nov. 1829.

[3]) SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG, *Essai sur les Ministres publics* (1833) p. 105. Verg. *Journal des Débats*, 24 Juillet 1829.

[4]) Het besluit tot die, destijds zeer zelden aan vreemde Staatslieden toegekende onderscheiding, dagteekende reeds van 22 Augustus 1822. Van GEORGE IV en Keizer NICOLAAS ontving de Heer VAN ZUYLEN prachtige gouden snuifdoozen met juwelen omzet.

in gewone omstandigheden, dien medehelper zoude hebben kunnen ontberen, wie zal het betwijfelen? maar dat voor de zending van den Heer VAN ZUYLEN meer aannemelijke gronden konden worden aangevoerd, dan die welke sommigen hebben goedgevonden bij te brengen [1]), is even duidelijk. Veel wat FALCK van de zijde der Britsche Ministers en van de Leden der Conferentie, van welke de meeste hem door veeljarigen omgang gemeenzaam bekend waren, dubbel grieven en kwetsen moest, kon niet in gelijke mate zijn' nieuwen ambtgenoot treffen. Waar FALCK met bitteren spot, met verontwaardiging, of wel wrevelig en mismoedig de dagen voor zijne verbeelding terugriep, in welke hij op den voet van gelijkheid stond in rang met hen, die voor de veelomvattende grootheid van zijn verstand beschaamd den blik meer dan eens hadden nedergeslagen, en nu het toeval misbruikende, zich met laatdunkende opgeblazenheid ten nadeele van zijn Vaderland deden gelden, had de Ambassadeur bij de Verheven Porte, naar het scheen, aanspraak op welwillendheid, en liet het verledene hem althans volkomen vrij, om ook te *London* die veerkracht te openbaren, van welke Stockholm, Madrid en Konstantinopel getuigen waren geweest. Zoo toog dan VAN ZUYLEN voor eene, door de maatregelen der Regering en Vertegenwoordiging beide reddeloos bedorven zaak, in December 1830 naar Engeland, en bleef er schier zonder tusschenpoozen, tot het voorjaar van 1833; een tijd vol onvruchtbaren arbeid en inspanning, vol kwelling, kwade trouw en beginselloosheid. Uit de eenmaal in druk mede te deelen Gedenkschriften zal men kunnen ontwaren, hoeverre de Nederlandsche Gevolmagtigden door de uit 's Hage van den Minister VERSTOLK VAN SOELEN ontvangen bevelen en vertrouwelijke instructiën gebonden waren; wat aan de wèlversneden pen van FALCK of VAN ZUYLEN toekomt in

---

1) Verg. DE GROVESTINS, *La Conférence de Londres et Guillaume I.* Paris 1844, p. 15. Z. overigens wegens de beschouwingen van den Heer VAN GROVESTINS, Mr. J. K. J. DE JONGE, *Examen d'une notice et de souvenirs biographiques* enz. La Haye 1852.

de kernachtige Nota's en Memoriën, door hen gezamenlijk onderteekend. Wat dezulke betreft, die den naam van den laatstgemelden Staatsman alleen dragen, ook door andersdenkenden zijn zij meermalen geroemd om keur van vorm en inkleeding zoowel, als om den toon van regtmatig zelfgevoel en van beleedigde fierheid, den Edelman *„de quatro costados"* [1]) waardig. Die toon werd ten laatste zoo scherp en krenkend voor hen, die zich niet vrij van schuld konden wanen, dat de terugroeping van den Baron VAN ZUYLEN aan die wederzijds ondragelijke verhouding een einde maakte [2]). Zijne met dit gewenscht ontslag gepaard gaande benoeming tot Minister van Staat was eene blijkbare hulde aan zijne zeldzame bekwaamheid en bedrijvigheid. — Hiermede sluit zijne eigenlijke diplomatische loopbaan, ofschoon de herhaalde waarneming van het *interim* der Buitenlandsche Zaken, de te Wiesbaden in 1839 gesloten Conventie wegens de regten der Nassausche Agnaten [3]), en de buitengewone zending naar Brussel en Parijs ter aankondiging der troonsbeklimming van WILLEM II het vermoeden hadden doen veld winnen, dat geen ander dan de Heer VAN ZUYLEN, bij de aftreding van den Minister VERSTOLK, met de leiding der diplomatische aangelegenheden zoude belast worden [4]).

Men had zich bedrogen. „Aan het hoofd der zaken van de Hervormde en andere Eerediensten — uitgezonderd de Roomsch-Katholijke — werd", dus verhaalt BOSSCHA, „HUGO Baron VAN

---

1) Uitdrukking door den Heer VAN ZUYLEN ten aanzien van een zijner tijdgenooten gebezigd en aan zijne voortdurende ingenomenheid met Spaansche spreekwijzen ontleend (13 Dec. 1852).

2) CH. WHITE, *Révolution belge de* 1830 (Brux. 1836). T. III. 274.

3) VAN DIJK, *Répert. histor. et chronol. des Traités conclus par la Hollande*, p. 294 (27 Junij 1839). Den 5 Junij werd hij tot Grootkruis der Orde van den Nederl. Leeuw benoemd.

4) In Junij 1840 werd hij Grootkruis der Orde van Karel III van Spanje; in Augustus daaraanvolgende van de Turksche Orde van Nichan Iftihar; in Januarij 1846 van de Poolster van Zweden.

ZUYLEN VAN NYEVELT geplaatst. Het scheen dat dezen Staatsman, die Gezant te Konstantinopel was geweest in een moeijelijk tijdsgewricht, toen hij alleen schier de geheele Diplomatie bij de Porte vertegenwoordigde, en later Gevolmagtigde van WILLEM DEN EERSTE bij de Londonsche Conferentie, veeleer de Buitenlandsche Zaken moesten opgedragen zijn. Inderdaad werd in September 1841 VERSTOLK VAN SOELEN door VAN ZUYLEN VAN NYEVELT vervangen; doch slechts voor eene tusschentijdige waarneming. Eene zaak die later vermeld zal worden, gaf aanleiding dat dit tusschenbestuur niet in een duurzaam bewind overging en slechts éénе maand duurde. In de betrekkingen van den Staat met het Buitenland had de Koning gaarne zelf het oog: en hij zag daarin helder en scherp [1])". Zoo verre de geëerde schrijver, uit wiens berigt, gelijk uit het gebeurde met den Minister VERSTOLK over de bekrachtiging van het met Pruissen gesloten Tractaat wegens de opneming van het Groot-Hertogdom Luxemburg in het Duitsche Tolverbond [2]), mag afgeleid worden, dat de Heer VAN ZUYLEN, zoomin als zijn voorganger, zijne zelfstandigheid aan 's Konings persoonlijk gevoelen ten offer willende brengen, van den werkkring uitgesloten bleef, in welken hij bij uitnemendheid behoorde.

En toch, kon de keuze van dien Staatsman in zeker opzigt niet ongelukkig worden genoemd op een gebied, waar zijne opregte verkleefdheid aan het Protestantsch geloof door een' verlichten geest en door eene verdraagzaamheid werd geleid, in eene zoo veeljarige uitlandigheid en wrijving van denkbeelden met de voortreffelijkste mannen verkregen. — Kon het anders, of moesten niet zijne inzigten in het stuk van Godsdienst reeds daardoor ruimer worden en tot eene mildheid neigen [3]),

---

1) *Leven van Willem de Tweede*, bl. 654.

2) 8 Aug. 1841. BOSSCHA, bl. 717.

3) Verg. »de hoogst belangrijke rede" van den Heer VAN ZUYLEN in den *Tijdgenoot* van 1843, bl. 487 volg. (22 Aug. 1843.)

afkeerig van elke niet door het onmiskenbaar regt en belang van den Staat volstrekt geboden bemoeijing? — Men heeft dan ook de al te onbekrompen verklaring van den Minister der Hervormde Eeredienst kunnen gispen [1]), „dat het noch met de Grondwe noch met de bedoelingen der Regering zoude overeenkomen, dat deze zich, *buiten de bestaande reglementen*, eenig *jus in sacra*, of zelfs *circa sacra*, zoude willen aanmatigen" [2]), aan de welmeenende strekking van deze geruststellende verzekering, na de nog versche vervolging der Afgescheidenen gewis niet ontijdig of overbodig, heeft men ongetwijfeld regt laten wedervaren. — Dat daarentegen de Heer VAN ZUYLEN de maatregelen, welke hem na rijp onderzoek, voorkwamen door het staatsbelang te worden vereischt, in en buiten 's lands raadzaal met klem van redenen wist te regtvaardigen, bleek uit zijne verdediging van de aan velen onaangename bezuiniging der standplaatsen van de Waalsche Gemeenten [3]).

Een vriend van zulk eene onvoorwaardelijk vrije regeling der kerkelijke zaken, van zoodanige scheiding van Staat en Kerk, als deze, onder het mom van onafhankelijkheid, allengs tot beheerscheres van het wereldlijk gezag zoude maken, was voorzeker de Minister niet. Wat hij bepaaldelijk bij zekere beruchte gebeurtenis (de verschillen met den Bisschop GROOFF) trachtte te verhoeden, het was dit, dat de vrees voor Rome één eenige concessie deed verleenen, welke niet op dezelfde wijze door het Protestantsch Kerkgenootschap in Oost-Indië kon worden ingeroepen [4]).

VAN ZUYLEN was Minister van 1 Maart 1842 tot 25 Maart 1848, en alzoo gedurende het tijdperk van het zoogenaamd

---

1) THORBECKE, *Aanteek. op de Grondwet* (Art. 194), II. 232.

2) Rescript van 1 Julij 1842 (BOSSCHA bl. 641), geprezen in den *Tijdgenoot*, 21 Julij 1842, bl. 375 volg.

3) Kon. Besluit van 29 Julij 1843. *Tijdgenoot* 7 Sept. 1843, bl. 495, 549 volg., 571 en 6 Junij 1844, V. 365, waar het Besluit wordt verdedigd.

4) 4 April 1846.

Behoud. Maar, in welken zin? Zoo hij geen' achteruitgang begeerde, wilde hij misschien stilstand? Noch het een, noch het ander. — In een beslissend oogenblik, toen de groote leeningswet in en buiten de Kamer heftig werd bestreden, en de herziening der Grondwet, in dagbladen en vlugschriften op hoogen toon van de Regering gevorderd, door een jong man, wien hij met zijne achting vereerde, insgelijks met al het vuur en de voorbarigheid van dien onervaren leeftijd, als gebiedend werd aangedrongen, antwoordde de grijze Staatsman, die zoowel in Spanje als elders, de gevolgen van eene overijlde en ondoordachte navolging van vreemde instellingen had leeren kennen, even rondborstig als toegevend [1]): „Mij dunkt, de prijsvraag moest wezen: „Tast in uwen eigen boezem; grijpt uit de geschiedenis van uw Vaderland, en uit het karakter der Natie, de grondstoffen voor te maken veranderingen, en laat u voorlichten door hetgeen in Europa plaats heeft, maar wacht u voor slaafsche nabootsing van exotische producten." De beste beantwoording van zoodanig een prijsvraag zou met meer dan goud moeten bekroond worden; de auteur moest verklaard worden, niet „*le premier baron Chrétien*", maar de eerste burger van den Staat. — Het is niet genoeg geldelijk gered te worden: wij hebben behoefte aan staatswelvaren."

Dikwijls werden in die dagen en ook later, zoo al niet ongegronde, ten minste overdreven en onbetamelijke klagten geuit over den steeds wassenden en verderfelijken invloed van het aristocratisch element, die de verbasterde familieregering der Nederlandsche Republiek dreigde te doen herleven. De Aristocraat van den echten stempel schuwde ook op dit punt het onderzoek niet, maar antwoordde met ongekrenkte welwillendheid [2]): „Ik hoor," zeide hij, „veel spreken van Aristocratie, en dezelve afschilderen als de kanker van ons maatschappelijk bestaan. Ik zie mijne Ambtgenooten in den Ministers-Raad aan,

---

[1]) 12 Febr. 1844.

[2]) 25 Maart 1845.

en kan naauwelijks tot *drie* komen, op wie eene aristocratische afkomst kan kleven. *Drie* van de *negen!* Men trede in den Raad van State, in de Rekenkamer, in de Geregtshoven, hooge en lage, in de Armée, in het Zeewezen, in de Provinciale Staten; men wege daar de elementen, en men zegge mij, of er bij die allen voorkeur plaats heeft voor de zoogenaamde Aristocraten, dan of niet overal het plebeïsch beginsel de overhand heeft? Dat dit laatstgenoemde beginsel wel eens door de *beati possidentes* verloochend wordt, zal wel door mij niet worden tegengesproken; maar het schijnt een *endemische* kwaal te zijn, waartegen ik geen remedie weet, al wilde men de schaal nog lager stellen."

In zulke heusche en cordate taal, met feiten gestaafd, werd de eenzijdige bespiegeling wederlegd, en de partijzucht getemperd.

De gebeurtenissen, uitvloeisel van den 24 Februarij 1848, schonken den Baron VAN ZUYLEN eene rust, welke hij noch behoefde, noch verlangde. Elk herinnert zich niettemin den waardigen toon der circulaire, in welke hij het einde van zijn zevenjarig bewind en de optreding van een hooggeschat man aan zijne onderhoorigen aankondigde. — Zonder moeite of naberouw [1]) had hij het openbaar leven vaarwel gezegd, des zomers in de omstreken van Haarlem op *Duin-en-berg* „tegenover de bouwvallen van het Huis te Brederode", of wel op *Meervliet*, nabij Velzen, rustig en tevreden, zoo als weleer zijn voorzaat PIETER DE GROOT [2]), zijne dagen slijtende. Een niet gering deel van zijn' tijd werd met schaars geëvenaarde vlugheid aan eene zeer drukke briefwisseling besteed, opmerkelijk door den lossen en puntigen stijl, gelijk door den rijkdom van de daarin behandelde zaken. — Ter eere van den ruim 71jarigen grijsaard

---

1) »*No no por pienso*", schreef hij eens bij zekere vacature der portefeuille van Buitenlandsche Zaken.

2) Verg. het bevallig gedicht van dien Staatsman, »Die in stilheidt leidt zijn leven" enz., bij JERONIMO DE VRIES, *Prijsverh. over de dichters der XVIIe eeuw*, bl. 246 volgg.

zij het vermeld, dat hij eene maand vóór zijnen dood een' zijner brieven besloot met de regelen: „Nu moet ik eindigen, hebbende den ganschen ochtend geschreven, en ik roep: *O mihi praeteritos referat si Jupiter annos!* [1]).

Wat den tot den eindpaal zijns levens zoo wakkeren Staatsman in die uren bezig hield, had zulk eene inspanning niet verdiend. Ook zonder het *Memorandum* [2]) *betrekkelijk zijne diplomatische verrigtingen in Junij, Julij en Augustus* 1831, *als Mede-Plenipotentiaris ter Londensche Conferentie*, dat hij in Februarij jl., ter wederlegging van eene eerroovende aantijging, in het werk van den Graaf VAN DER DUYN en van den Baron VAN GROVESTINS voorkomende, in de Fransche taal vervaardigde, zoude elk Nederlander hebben geloofd, dat de Heer VAN ZUYLEN „op zijne afgelegde loopbaan zonder bloozen kon terugzien" [3]). Maar hetgeen niet met stilzwijgen mag worden voorbijgegaan, het is, dat zijne vaderlandlievende zorg en waakzaamheid in de stille afzondering van het staatsbedrijf, niet insluimerde; dat, bij gelegenheid der voordragt van wet ter voldoening der veel besproken *Russische Schuld*, zijne tijdige en doeltreffende herinnering aan de Conventie van 16 Nov. 1831, aan de Natie en hare Vertegenwoordigers de oogen heeft geopend [4]).

Zoo nuttig was nog de avond van een leven, aan het welzijn van den Staat gewijd. Weinig vermoedde men, dat de edele grijsaard zoo spoedig aan zijne liefhebbende echtgenoot, aan zijne talrijke nabestaanden, wier luister hij was, aan zijne, hem opregtelijk vereerende vrienden zoude ontvallen [5]). Eene ongesteldheid van weinige dagen, gedurende welke hij de helderheid van zijnen geest mogt behouden en zijne kalme gods-

---

1) 16 Febr. 1853.
2) Niet in den handel.
3) *Inleiding*, bl. 5.
4) In *de Nederlander*, April 1851 n°. 248, 254 en later.
5) 18 Maart 1853.

vrucht de ligchaamssmarten overwon, ontrukte hem aan zoovelen, wien hij dierbaar was. Want, zoo nog veel ontbreekt aan het beeld dat ik heb pogen te schetsen, de hartelijke woorden bij het graf van den voortreffelijken man gesproken [1]), op eene plaats waar geene lofrede voegt, mogen zijne hooge zedelijke waarde nader doen kennen: „Hij was een *goed* man, vol liefde, van een beminnelijk karakter, een menschen- en ook een kindervriend. Hij was een nederig en waar Christen. Nooit heb ik hem te vergeefs voor ongelukkigen gevraagd: menigeen, lijdenden en behoeftigen heb ik door zijne hand mogen helpen; weldoen was zijn lust. — Zoo leefde, zoo stierf hij."

Utrecht, 24 *Julij* 1853. G. W. VREEDE.

---

[1]) Het zijn eenige woorden, ontleend aan de Toespraak van Ds. HUYDECOPER, 22 Maart 1853.

